

на которых распространяются привилегии и иммунитеты достаточно широк и охватывает в широком смысле всех экспертов, советников и работников организации и ее органов.

Ключевые слова: Всемирной организации здравоохранения, ВОЗ, привилегии, иммунитеты, международная организация

Goldenberg T.V. The right to the privileges and immunities of the World Health Organization.

The article is devoted to the study of the privileges and immunities of the World Health Organization (WHO). Based on the analysis of the existing doctrine of international law, as well as the main treaties in this area and the organization's practices, the author concludes that in general the immunities and privileges of WHO are similar to the immunities and privileges of other international organizations of the United Nations system. Privileges and immunities of the WHO can be divided into three main groups: privileges and immunities of the WHO as an international organization *sensu stricto*; the privileges and immunities of its staff, privileges and immunities of representations (representatives) of states in international organizations. In addition, the following features of the immunities and privileges of WHO are highlighted: they are fully regulated by treaties, which WHO concludes with other subjects of international law and the Convention on Privileges and Immunities of the Specialized Agencies of 1947; the list of persons who benefit from privileges and immunities is wide enough and encompasses in the broad sense of all experts, advisers and employees of the organization and its organs.

Keywords: World Health Organization, WHO, privileges, immunities, international organization.

Клейман М.Ю.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНОЇ ДЕТЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 351.746.2.

Постановка проблеми. Методологічний інструментарій забезпечує ефективність наукового дослідження у разі обрання дієвих методів, прийомів та принципів наукового пізнання. Наведені елементи є основною методологічною структурою будь-якого наукового дослідження, сприяють досягненню його мети, однак є не єдиними її складниками. У фаховій літературі відсутня однозначність поглядів дослідників з цих питань, наводяться різні поняття методології, здійснюється декілька класифікацій мето-

дів, не завжди розкривається зміст синергетичного, математичного, прогностично-правового та деяких інших методів. Не вказуються загальні та спеціальні гіпотези, напрями конкретного наукового дослідження. Зазначене актуалізує необхідність звернення до поставленої проблематики.

Стан дослідження. Загальні питання методологічного інструментарію дослідженні досить ґрунтовно такими науковцями, як С. Важинський, І. Гуран, О. Гутік, П. Гліненко, В. Ільков, М.Кельман, О. Ольков, В. Павлиш, О. Пунченко, Ф. Швець, Т. Щербак та іншими. Окремі фахові дослідження щодо правового регулювання приватної детективної діяльності здійснюються А. Волинською, І. Гончаренко, Ю. Михайловою, П. Поповим, В. Черковим, О. Шелухіним, С. Юрко. Аспекти адміністративно-правового регулювання проводять зарубіжні вчені В. Білоусов, П. Іванов, А. Каштанов, В. Козлов, О. Кошелева, Я. Сиротін. Проте питання методологічного інструментарію в контексті адміністративного права повністю ще не розглянуті.

Метою вказаної статті є визначення найбільш ефективних для вказаної проблематики принципів та методів наукового пізнання, гіпотези та напрямів дослідження.

Виклад основного матеріалу. Більшістю науковцями висловлюється думка, що методологія права є сукупністю принципів, засобів і способів пізнання, що застосовуються у процесі вивчення правових явищ [1, с. 124]. Не погоджуючись з таким підходом до визначення методології, наведемо погляд О. Пунченко, який вказує, що у реальному втіленні методологія включає в себе не тільки сукупність застосовуваних методів, а й пов'язані з ними інші елементи пізнавального процесу (цілі, поняття, завдання, гіпотези і т.д.), принципи організації дослідницької діяльності – послідовність, систематичність, цілеспрямованість, керованість, порівняння результатів пізнання з його цілями, рефлексування над усією структурою дослідження, його аналіз і коригування. Методологія науки як теоретичне вчення формує уявлення і дає оцінку нормам і способам обґрунтування, побудови та реалізації програм дослідження. Визначальним завданням методології науки, як особливої рефлексії філософії, є формування уявлень про

загальні підстави, шляхи, закономірності, принципи і методи організації, здійснення і розвитку наукового пізнання [2, с.30].

У фаховій літературі активно досліджується як структура методології, так і структура методики дослідження. Розглядаючи методи дослідження адміністративно-правового захисту суб'єктів землекористування, В. Швець наводить загальні підходи до структури методики дослідження: розробка самого дослідження, визначення його окремих етапів; вибір об'єктів, місця та часу дослідження; вибір методів, обумовлених характером конкретного дослідження; розробка власних методів дослідження, обумовлених його специфікою та завданням (анкетування, облік, спостереження та інше); визначення специфіки техніки застосування обраних методів; вибір найбільш доцільної технології обробки результатів дослідження; оцінка отриманих результатів, їх аналіз, співставлення з іншими результатами; реалізація висновків дослідження [3, с.176].

Базовим елементом структури методологічного інструментарію є його принципи. У фаховій літературі принципи наукового пізнання визначають у залежності від їх дії в тій чи іншій галузі права (теорії держави і права, цивільного, кримінального, адміністративного та ін.). С. Важинський та Т. Щербак виокремлюють принципи, якими керується сучасна наука, такими є принцип детермінізму, принцип відповідності і принцип субсидіарності.

Сучасне розуміння принципу детермінізму передбачає наявність різноманітних об'єктивно існуючих форм взаємозв'язку явищ, багато з яких виражаються у вигляді співвідношень, що не мають безпосередньо причинного характеру, тобто прямо не містять моменту породження одного іншим. Принцип відповідності означає наступність наукових теорій, співвідносність нових теоретичних знань з колишніми, що забезпечує цілісність науки. Сутність принципу додатковості полягає у такому: відтворення цілісності явища вимагає застосування в пізнанні взаємовиключних «додаткових» класів понять. За допомогою додатковості встановлюється еквівалентність між класами понять, що комплексно описують суперечливі ситуації в різних сферах пізнання (загальне розуміння принципу додатковості) [4, с.36].

До основних принципів наукового пізнання теорії держави і права відносять: 1) принцип всесторонності пізнання; 2) принцип історизму; 3) принцип комплексності; 4) принцип професіоналізму; 5) принцип гласності; 6) принцип відповідальності; 7) принцип системності [5, с. 15-16]. Вважаємо, що вищезазначені принципи будуть дієвими і щодо адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності.

Ключовим складником методологічного інструментарію є метод наукового пізнання, як спосіб пізнання явищ природи та суспільного життя; прийом або система прийомів, що застосовуються в якій-небудь галузі діяльності [6, с. 522]. Метою методів пізнання є виявлення нових закономірностей розвитку права та інших правових явищ, формування ефективної системи правових знань [7, с.35]. Методи наукового дослідження використовуються в системі, системність методів полягає: 1) у послідовності їх використання в одному і тому ж дослідженні; 2) у використанні методів на різних рівнях дослідження – емпіричному (наприклад, метод аналогії, статистичні методи) й теоретичному (аксіоматико-дедуктивний, метод абстрагування та ін.); 3) у взаємозв'язку методів у процесі переходу від одного масштабу дослідження до іншого; 4) у формі виявлення (реалізації) одних методів іншими, так математичний метод є одним з видів методу формалізації [8].

У фаховій літературі здійснюється різна класифікація методів. У більшості наукових робіт вони поділяються на загально-філософські (діалектичної єдності теорії та практики; об'єктивності, доказовості, системності, сутнісного аналізу), загально логічні, (аналіз і синтез, дедукція і індукція, абстрагування, формалізація, узагальнення, моделювання, абстракція) та спеціальні, які різняться залежно від предмета та об'єкта дослідження, мети та завдань, гіпотези та концепції дослідження.

Дослідження тих чи інших аспектів адміністративного регулювання здійснюється широким колом методів наукового-пізнання, як загальних, так і спеціальних. Крім методів, які тривалий час використовуються і ефективність яких не оспорується, науковцями пропонуються і нові методи. Зокрема, І. Гуран, О. Гутік, О. Ольков, В. Павлиш, П. Гліненко обґрунтовують важливість

математичних методів у дослідження адміністративних явищ та вказують на обмеженість їх використання [9]. В. Ординський відмічає недостатність застосування комп'ютерних моделей адміністративно-правових явищ у науковій практиці, до наукового процесу, на його думку, впроваджуються поодинокі програмні продукти, а загальна теоретична база, що включає методологію, аналіз існуючих методів, створення інформаційних систем для цих цілей, знаходиться у зародковому стані [10].

Методологічною новацією визнається синергетика яка включає у свій зміст нові пріоритети загальної картини світу: концепцію нестабільного, нерівноважного світу, феномен невідзначеності і багатоальтернативності розвитку, ідею становлення порядку з хаосу. Він постає як багатовимірне явище, яке супроводжує нерегулярну поведінку нелінійних середовищ та є відправною точкою формування нелінійної методології. В її рамках складаються нові орієнтири пізнавальної діяльності, пропонуючи розглядати досліджуваний об'єкт як складну самоорганізуючу і розвиваючу системи, яка в динаміці своїх змін відтворює основні характеристики цілого як ієрархії порядків. Нелінійна методологія спрямована на освоєння унікальних відкритих систем, що саморозвиваються, серед яких особливе місце належить складним природним комплексам, пізнання яких має велике практичне значення для людини [2, с.32-33]. Основоположна ідея синергетики полягає у тому, що джерелом появи та становлення нової організації виступає нерівноважність. Сутність синергетичного підходу полягає в дослідженні процесів самоорганізації та становленні нових упорядкованих структур [11, с.27].

Діяльнісний підхід є відносно новим методом наукового пізнання, він базується на таких структурних складниках: предмет діяльності, який трансформується в її продукт; умови діяльності (обставини та фактори, які сприяють її здійсненню або супроводжують); засоби та способи діяльності, яким досягається трансформація продукту; порядок діяльності (регламентований процес одержання продукту); продукт діяльності (очікуваний результат). Діяльнісний підхід дозволяє визначити та оцінити активність функціонування суб'єкта з метою досягнення поставлених цілей і задач.

Наведемо методи, які нами використовувалися в процесі дослідження адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності та виявились найбільш ефективними. До таких віднесемо як загальнонаукові (діалектичний, системний підхід, герменевтики, синергетики, аналіз, синтез, аналогію, абстрагування, індукцію, дедукція та ін.), так і спеціально-правові (формально-юридичний, історико-правовий, порівняльно-правовий, прогностично-правовий) методи. Розглянемо окремі із них.

Застосування діалектичного методу наукового пізнання дозволило дослідити приватну детективну діяльність об'єктивно у цілому та водночас щодо кожного її складника; у зв'язку з діяльністю інших органів державної влади; із врахуванням становлення та розвитку, взаємодії теорії і практики; зробити висновок про появу нового суб'єкта у сфері захисту прав та інтересів громадян та юридичних осіб.

Системний метод (підхід) означає, що моделюючи об'єкт як систему, дослідник повинен розкласти його на певну безліч елементів, а також сформулювати певну безліч відносин між ними. Погляд на досліджуваний об'єкт як систему передбачає прийняття допущення про його відносну незалежність від інших об'єктів і самодостатності з точки зору його функціонування як цілого за притаманними йому внутрішнім законам [12]. Приватна детективна діяльність як діяльнісна система є сукупністю різнобічних правових дій відповідно до вітчизняного законодавства та замовлення клієнта, із забезпечення захисту прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб, насамперед підприємців у сфері забезпечення економічної безпеки.

Близьким до системного підходу є структурно-функціональний, який включає: дослідження структурної побудови будь-якого об'єкта, розподіл його на елементи (одні з них є головними, інші незначними, однак вони тісно між собою пов'язанні та займають певне місце в системі), а також дослідження ролі і призначення цих елементів. Щодо визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів приватної детективної діяльності, то вкажемо, що ми досліджували кожен його структурний елемент як щодо їх прав (право на запит, право на огляд, право на спосте-

реження, право використовувати спеціальні засоби), так і щодо їх обов'язків (виконувати умови договору про надання детективних послуг професійно, своєчасно, у повному обсязі, відповідно до законодавчих вимог; не розголошувати конфіденційну інформацію та ін.).

Абстрагування є методом теоретичного пізнання, що полягає в уявному відволіканні від несуттєвих властивостей, зв'язків, відносин предметів і одночасному виділенні, фіксуванні однієї або декількох сторін цих предметів, які цікавлять дослідника. Застосування методу абстрагування дозволило визначити загальну картину адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності, визначити його позитивний вплив на функціонування такої системи діяльності, зазначити на недоліки в цій сфері, шляхи їх усунення.

Процеси абстрагування тісно пов'язанні з іншими методами, зокрема з аналізом та синтезом, які є єдністю протилежностей. Аналіз передбачає розподіл досліджуваного предмету на окремі частини з метою їх повного та усестороннього вивчення. Однак метод аналізу не надає можливість розглянути предмет як єдине ціле, для цього застосовується інший метод – синтез. Він дозволяє дослідити цілісну сукупність частин предмету, з'ясувати властивості, істотні ознаки, загальні риси, їх взаємопов'язаність. Так, якщо аналіз сприяє з'ясуванню кола та змісту складників ліцензування приватної детективної діяльності (підстави, умови, отримання дозволу, оформлення ліцензії, її припинення та позбавлення), то синтез забезпечує з'ясування ролі та місця такої процедури в дозвільній системі, законність ліцензування діяльності приватних детективів.

Парними методами наукового пізнання є також індукція та дедукція, індукція дозволяє здійснити судження від часткового до загального, від окремих фактів до узагальнення, коли на основі знань про частину предметів класу виводиться висновок про клас в цілому, тобто здійснюється перехід від окремих фактів до загальних положень. Індукція може бути повною, неповною, емпіричною, науковою. Дедукція є методом наукового пізнання, при якому судження про окремих елемент предмету (знання) виво-

диться із загальних властивостей цього предмету (знання). Змістом дедукції є застосування загальних наукових положень під час досліджень конкретних явищ [13].

Зокрема аналіз подання кола документів для ліцензування приватної детективної діяльності (заяви; особистої анкети; двох фотокарток; довідки про відсутність судимості; медичної довідки про відсутність медичних протипоказань для здійснення такої діяльності; засвідчених копій документів, що підтверджують громадянство особи та проходження відповідного навчання або вказаного стажу роботи; документу про внесення плати за отримання свідоцтва та ін.) допоміг з'ясувати загальний порядок цієї процедури, а її загальна характеристика визначити їх необхідність для дотримання законодавчих вимог щодо ліцензування.

Аналогія є методом, який не має значної доказової бази, схожість, на основі якої здійснювалися докази, може виявитися випадковою, а під час вибіркового аналізу істотні ознаки можуть виявитись не суттєвими. Керуючись методом аналогії та розглядаючи напрями приватної детективної діяльності, які здебільшого мають правовий характер і повинні відповідати нормам цивільного, господарського, адміністративного права, зроблений висновок про те, що наявність юридичної освіти повинна бути законодавчо встановленою для приватних детективів.

Класифікація як метод здійснюється з метою упорядкування предметів та явищ, а також систематизації знань у процесі наукового дослідження відповідно до обраного критерію. Керуючись науковими положеннями ми здійснили класифікацію приватної детективної діяльності, поклавши в її основу такий критерій як предмет діяльності: 1) надання послуг у сфері шлюбно-сімейного характеру (щодо відомостей про особу, яку розшукували; про підтвердження чи відсутність фактів сімейної зради; трудового стажу в указаній місцевості); 2) надання послуг у сфері забезпечення корпоративної безпеки (виявлення фактів контрспостереження; перевірка співробітників у разі підозри виконання обов'язків в інтересах іншої юридичної особи); 3) надання послуг у сфері забезпечення економічної безпеки юридичних осіб (встановлення недобросовісної конкуренції; невиконання юридичною

особою боргових зобов'язань); 4) надання послуг у судочинстві та судовому слідстві (представлення відомостей, необхідних для розгляду справ у суді; а також надання даних, які можуть бути приводом або підставою для звернення до суду; захисту підозрюваного чи підсудного).

Статистичний метод дає можливість отримати загальну всебічну картину в різних галузях, в яких працюють приватні детективи, це статистика порушення немайнових прав щодо інтелектуальної власності громадян, захисту економічних інтересів підприємців у разі витoku конфіденційної інформації, допомога клієнтам у захисті своїх прав та інтересів під час звернення до суду, пошук безвісно зниклих та ін. Її аналіз дозволяє зробити висновок про необхідність звернення уваги правоохоронців на захист прав громадян в конкретній сфері суспільних відносин.

Синергетичний метод дозволяє передбачити, що інститут приватних детективів може знаходитись певний час в умовах нерівноважності до настання узгодженості його елементів, якими може бути визначено формування політичної думки щодо необхідності прийняття спеціального закону, усестороннє правове регулювання загальних аспектів приватної детективної діяльності, визначення її взаємозв'язку із правоохоронною діяльністю, перейняття позитивної зарубіжної практики.

Формально-юридичний метод сприяв об'єктивному визначенню юридичних понять – «ліцензування приватної детективної діяльності», «адміністративно-правовий статус юридичних осіб приватної детективної діяльності» тощо), дозволив виявити їх загальні риси та ознаки, провести класифікацію та ін.

Тісно між собою пов'язані історико-правовий та порівняльно-правовий методи. Історико-правовий метод дозволяє розглянути кожне явище чи процес в історичній ретроспективі, послідувати генезу розвитку, а порівняльно-правовий – їх сталий стан; він сприяє дослідженню позитивного досвіду під час співставлення конкретної юридичної практики в різних країнах. За його допомогою було досліджено модель приватної детективної діяльності в США, встановлено необхідність застосування її окремих елементів (розподілення повноважень приватних детекти-

вів у відповідності до класу отриманої ліцензії, умови отримання дозволу на вогнепальну зброю, об'єднання приватних детективів в спілки та асоціації, що полегшує взаємодію і дозволяє обмінюватися набутими знаннями) в Україні.

За допомогою порівняльно-правового аналізу були встановлені відмінності правоохоронної та приватної детективної діяльності, якими є: її здійснення в рамках адміністративного та цивільного законодавства; спрямування на отримання прибутку; базування на договірних відносинах; вказана діяльність переважно носить попереджувальний характер та ін.

Прогностично-правовий метод є сукупністю способів та прийомів, що дозволяють передбачити майбутній стан правових явищ чи процесів. Прогностичні ідеї щодо приватної детективної діяльності дозволяють передбачити їх напрямки щодо захисту економічних прав та інтересів підприємців, попередженню витоку конфіденційної інформації, перебрання прав на торговельну марку та зазначення походження творів та ін.

Під час наукового дослідження була розроблена загальна та робочі гіпотези. Зокрема, загальна гіпотеза даного дослідження була сформована як наукове припущення про те, що адміністративно-правове регулювання приватної детективної діяльності буде сприяти підвищенню її ефективності, а також відповідності законодавчим вимогам щодо ліцензування та контролю. Конкретизація загальної гіпотези відбувалась відповідно до дослідницьких завдань.

Основними етапами дослідження визначено: 1) формулювання теми, мети і завдань дослідження; 2) розробка загальної та робочих гіпотез; 3) виділення основних напрямків дослідження (розробка плану); 4) визначення методів, прийомів та принципів для вирішення дослідницьких завдань; 5) аналіз наукової вітчизняної і зарубіжної літератури та актів законодавства за темою дослідження; 6) осмислення та узагальнення отриманих результатів; 7) формування підсумків та обґрунтування пропозицій з удосконалення адміністративних аспектів діяльності приватних детективів.

Висновки. Отже ефективність дослідження адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності

забезпечується комплексом методів наукового пізнання, як загальнонаукових (діалектичного, системного, структурно-функціонального, діяльнісного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, аналогії, класифікації) так і спеціально-правових (формально-юридичного, історико-правового, порівняльно-правового, прогностично-правового), розробкою загальної гіпотези та відповідно до основних напрямків дослідження.

1. Васильев С.В. *Загальноправові та спеціальні методи дослідження джерел цивільного процесуального права. Університетські наукові записки.* 2013. № 3. С. 123-128.
2. Пунченко О.П. *Методологічні новації у сучасному науковому пізнанні. Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2014. Вип. 57. С. 27-37.
3. Швець В.Д. *Методи дослідження адміністративно-правового захисту суб'єктів землекористування. Європейські перспективи.* 2014. № 3. С. 173-176.
4. *Методика та організація наукових досліджень : Навч. посіб. / С.Е.Важинський, Т.І.Щербак. Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.*
5. *Проблеми теорії держави і права URL: <https://studfiles.net/preview/5455514/page:6/> (дата звернення: 4.12.2018).*
6. *Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел]. К.: Ірпінь, 2004. 1440 с.*
7. Кельман М. *Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. Психологія і суспільство.* 2015. № 4. С. 33-46.
8. *Характеристика методів наукового дослідження. URL: <https://helpiks.org/1-107239.html> (дата звернення: 3.12.2018).*
9. Гуран І.Й., Гутік О. В. *Математика для економістів-міжнародників: підруч. К.: Знання, 2008. 388 с.*
10. *Ординський В. Новітні методи дослідження адміністративно-правових явищ. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки.* 2014. № 782. С. 5-9.
11. Швець Ф.Д. *Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2016. 151 с.*
12. *Лебедев С.А. Философия науки: Словарь основных терминов. М.: Академический Проект, 2004. URL: https://philosophy_of_science.academic.ru (дата звернення: 4.12.2018).*

13. *Основы научных исследований: Учебное пособие / Киев: Издательский Дом «Слово», 2003. 240 с. URL: <https://banauka.ru/5844.html> (дата звернення: 4.12.2018).*

Клейман М.Ю. Методология дослідження адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності

Розглянуто наукові підходи до визначення методології та класифікації методів наукового пізнання. Досліджено загальні та спеціальні методи, які сприяли дієвому дослідженню адміністративно-правового регулювання приватної детективної діяльності. З'ясовано гіпотезу та напрями даного дослідження.

Ключові слова: методологія, методи, принципи, класифікація, гіпотеза, адміністративно-правове регулювання, приватна детективна діяльність.

Kleyman M.Y. Methodology of the research of administrative and legal regulation of private detective activity

The scientific approaches to the definition of methodology and classification of methods of scientific knowledge are considered. The general and special methods that contributed to the effective study of the administrative and legal regulation of private detective activity are investigated. The hypothesis and directions of this research are found out.

The scientific approaches to the definition of methodology and classification of methods of scientific knowledge are considered. The general and special methods that contributed to the effective study of the administrative and legal regulation of private detective activity are investigated. The hypothesis and directions of this research are found out.

The scientific approaches to the definition of methodology and classification of methods of scientific knowledge are considered. The general and special methods that contributed to the effective study of the administrative and legal regulation of private detective activity are investigated. The hypothesis and directions of this research are found out.

Keywords: methodology, methods, principles, classification, hypothesis, administrative-legal regulation, private detective activity.

Мельник А.В.

**ДІЯЛЬНІСТЬ КОМІТЕТУ ООН З ПРАВ
ЛЮДИНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ СВОБОДИ
ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ**

УДК 340.37:342.7

Постановка проблеми. З'явившись спочатку як можливість висловлювати свою думку, зокрема через публікації, свобода вираження поглядів сьогодні охоплює найрізноманітніші прояви людської діяльності. Розмаїття і складність таких її проявів зу-